

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

**УКРАЇНСЬКА МОВА
ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ
У ТАБЛИЦЯХ І СХЕМАХ**

Підручник

**Вінниця
ВНТУ
2022**

УДК 811.161.2(075)

A35

Рекомендувала до друку Вчена рада Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 9 від 28 квітня 2022 року).

Рецензенти:

Н. Б. Іваницька, доктор філологічних наук, професор

Л. М. Коваль, доктор філологічних наук, доцент

О. Б. Залюбівська, кандидат педагогічних наук, доцент

Азарова, Л. Є.

A35 **Українська мова за професійним спрямуванням у таблицях і схемах: підручник / Л. Є. Азарова, Л. А. Радомська.** – Вінниця: ВНТУ, 2022. – 200 с.

ISBN 978-966-641-901-2

Підручник укладено відповідно до типової програми дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів нефілологічних спеціальностей денної форми навчання. У посібнику у формі таблиць і схем подано узагальнений теоретичний опис сучасного ділового мовлення: норм і стилів української літературної мови, документознавства, мистецтва публічних виступів, індивідуальних та колективних форм професійного спілкування тощо. Пропонований підручник спрямований на те, щоб студенти набули навичок практичного послуговування мовними засобами вираження думки залежно від змісту висловлювання, а також стимулює систематичну самостійну роботу студентів, підвищує об'єктивність оцінювання знань.

Для студентів вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації, які вивчають курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)», викладачів, а також для тих, хто прагне самостійно підвищити рівень фахового мовлення.

УДК 811.161.2(075)

ISBN 978-966-641-901-2

© ВНТУ, 2022

ЗМІСТ

Передмова	5
1 Поняття національної та літературної мови. Найістотніші ознаки та форми літературної мови. Діалекти	6
2 Мовні норми сучасної української літературної мови.....	12
3 Мовний стиль. Функціональні стилі сучасної української літературної мови	14
4 Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Види, типи і форми професійного спілкування. Основні закони та етапи спілкування.....	20
5 Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового, наукового і розмовного стилів. Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації. Класифікація документів. Національний стандарт України	27
6 Вимоги до оформлювання документів. Реквізити. Вимоги до змісту та розташування реквізитів. Оформлення сторінки. Заява Особливості оформлювання. Реквізити. Види заяв	33
7 Публічний виступ. Підготовка до публічного виступу. Види публічного мовлення. Жанри публічних виступів	57
8 Промова. Доповідь	66
9 Дискусія. Презентація	68
10 Лекція.....	75
11 План, тези, конспект як важливий засіб організації розумової праці. Автобіографія. Резюме	83
12 Лексичні засоби української мови. Багатозначні слова, омоніми, пароніми, синоніми	93
13 Фразеологічні засоби української мови. Походження, ознаки фразеологізмів, уживання їх у різних стилях мови.....	101
14 Термін та його ознаки. Термінологія як система. Загальнонаукова, міжгалузева та вузькоспеціальна термінології. Термінологія обраного фаху. Професійна лексика. Професіоналізми в різних сферах спілкування	106
15 Різновиди службових записок. Доповідна й пояснювальна записки. Реквізити	110
16 Доручення. Розписка. Види, реквізити, особливості оформлення	116
17 Інформаційні документи. Службовий лист. Класифікація листів. Реквізити листа, їхнє оформлення	124
18 Розпорядчі документи. Наказ. Види наказів. Особливості оформлення наказів щодо основної діяльності та особового складу	133
19 Документи з господарсько-договірної діяльності. Договір. Види договорів. Трудовий договір. Реквізити. Особливості оформлення.....	138

20	Документи з господарсько-договірної діяльності. Трудова угода. Контракт. Особливості оформлення та використання	144
21	Документи колегіальних органів. Протокол. Види протоколів. Витяг із протоколу. Реквізити. Особливості оформлення.....	147
22	Інформаційні документи. Оголошення. Запрошення. Види, особливості оформлення.....	153
23	Види усного ділового спілкування. Функції та види бесід. Ділова бесіда. Довідка. Особливості оформлення. Реквізити.....	159
24	Телефонний етикет. Візитна картка. Особливості оформлювання..	169
25	Етикет ділового спілкування керівника з підлеглим. Співбесіда з роботодавцем.....	177
26	Форми колективного обговорення професійних проблем. Збори як форма прийняття колективного рішення. Нарада.....	190
	Література	198

Передмова

Найважливіші функції української мови – націєтвірна й державотвірна – ставлять вимогу формулювати національно свідому, висококваліфіковану фахову еліту України. У час, коли належне володіння українською мовою в офіційному спілкуванні є вимогою на законодавчому рівні, з одного боку, та коли використання української в усіх сферах суспільного життя є визначальною рисою національної належності – з іншого, важливим є створення цілісної системи підручників з українського фахового мовлення.

Українська мова – це система мовних одиниць різних рівнів зі своїми формами й моделями, які слугують мовцям для ефективної комунікації. Українська мова за професійним спрямуванням відображає специфіку мовної системи в проекції на фахове спілкування. Ієрархічність і структурність різних мовних рівнів, передбачених програмою дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», уможливили структурування основних теоретичних положень курсу в пропонованому підручнику у вигляді таблиць і схем.

Побудований за таким принципом підручник покликаний виконати комплекс завдань: 1) дидактичних – формувати в студентів уміння логічно мислити, систематизувати матеріал, порівнювати й узагальнювати його; реферувати текстову інформацію, опрацьовувати її самостійно; 2) навчальних – засвоїти систему теоретичних знань з українського фахового мовлення та формувати вміння студентів послуговуватися ними в професійному спілкуванні; 3) виховних – мотивувати студентів до особистісного зростання та вдосконалення своїх умінь та навичок, необхідних фахівцю на сучасному ринку праці.

Підручник репрезентує комплексний розгляд мовних явищ у зручній для сприймання та запам'ятовування формі розлогих таблиць і схем. Його мета – полегшити засвоєння основних теоретичних відомостей із курсу, навчити студентів систематизованого підходу до мовних явищ, сприяти ефективній самостійній роботі, а відтак – глибшому й результативнішому оволодінню культурою фахового мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азарова Л. Є., П'яст Н. Й., Іванець Т. Ю. Професійне спілкування науково-технічних працівників і студентів інженерних спеціальностей : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2008. 189 с.
2. Азарова Л. Є., Радомська Л. А., Стадній А. С. Українська мова за професійним спрямуванням у таблицях і схемах : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2018. 176 с.
3. Азарова Л. Є., Стадній А. С., Радомська Л. А. Українська мова за професійним спрямуванням : завдання для підсумкового контролю : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2018. 93 с.
4. Азарова Л. Є., П'яст Н. Й., Радомська Л. А. Українська мова. Складні вживання (найновіші рекомендації) : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2010. 90 с.
5. Азарова Л. Є., П'яст Н. Й. Українське ділове мовлення. Частина I : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2007. 232 с.
6. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. Вид. 5-те, переробл. Київ : Сім кольорів, 2007. 320 с.
7. Глущик С. В., Дияк О. В., Шевчук С. В. Сучасні ділові папери : навч. посіб. Київ : Літера ЛТД, 2013. 416 с.
8. Городенська К. Г. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. 2-ге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.
9. Гуйванюк Н. В. Кардащук О. В., Кульбабська О. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. Львів : Світ, 2005. 304 с.
10. Ділова українська мова : навч. посіб. / за ред. О. Д. Горбула. Київ : Знання, КОО, 2004. 222 с.
11. Зубков М. Норми та культура української мови за оновленим правописом. Ділове мовлення. 2-ге вид., допов. і змін. Київ : Арій, 2019. 608 с.
12. Михайлюк В. О. Українська мова професійного спілкування : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2005. 496 с.
13. ДСТУ 4163:2020. ДСТУ ДП «УкрНДНЦ». Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів. [Чинний від 01.07.2020]. № 144. Київ, 2020. (Національний стандарт України). URL: https://zakon.help/files/article/11494/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3%204163_2020.pdf (дата звернення 03.01.2022).

14. Питання та відповіді на співбесіді. URL: <https://studway.com.ua/job-interview-qa-1/> (дата звернення : 10.01. 2022).
15. Погиба Л. Г., Грибіниченко Т. О., Голіченко Л. М. Українська мова фахового спрямування : підручник. Київ : Кондор, 2012. 350 с.
16. Пономарів О. Д., Різун В. В., Шевченко Л. Ю. Сучасна українська мова : підручник / за ред. О. Д. Пономарева. Київ : Либідь, 2001. 197 с.
17. Прищак М. Д., Лесько О. Й. Етика та психологія ділових відносин : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2016. 151 с. https://web.posibnyku.vntu.edu.ua/icgn/12lesko_etika_ta_psihologiya_dilovih_vidnosin/p4.html (дата звернення 15.01.2022).
18. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля – К, 2006. 716 с.
19. Офісний менеджмент : навч. посіб. / Л. І. Скібіцька, В. І. Щелкунов, Т. В. Сівашенко, Ю. М. Чичкан-Хліповка. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 616 с.
20. Українська мова : енциклопедія. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. 752 с.
21. Український правопис / НАН України. Київ : Наукова думка, 2019. 392 с.
22. Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. 328 с.
23. Етика ділового спілкування : курс лекцій / Чмут Т. К., Чайка Г. Л., Лукашевич М. П., Осечинська І. Б.; за ред. І. В. Хронюк; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. Київ : МАУП, 1999. 203 с. URL : <https://subject.com.ua/psychology/ethics/index.html> (дата звернення: 09.12.2021).
24. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. Вид. 5-те, виправл. і допов. Київ : Алерта, 2019. 638 с.

Навчальне видання

**Лариса Євстахіївна Азарова
Людмила Анатоліївна Радомська**

**УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ
У ТАБЛИЦЯХ І СХЕМАХ**

Підручник

Рукопис оформила *Л. Азарова*

Видається в авторській редакції

Оригінал-макет виготовила *О. Кушнір*

Підписано до друку 06.10.2022 р.
Формат 29,7×42 ¼. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 12.
Наклад 50 (1-й запуск 1-20) пр.
Зам. № 2022-066

Видавець та виготовлювач
Вінницький національний технічний університет,
редакційно-видавничий відділ.
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Хмельницьке шосе, 95,
м. Вінниця, 21021.
Тел. (0432) 65-18-06.
press.vntu.edu.ua;
Email: irvc.vntu@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.